

Kościół i świat żegnają Papieża Franciszka i witają Papieża Leona XIV

Śmierć Papieża Franciszka – Kościół w żałobie i modlitwie

W poniedziałek wielkanocny, 21 kwietnia 2025 roku, kamerling Świętego Kościoła Rzymskiego, kardynał Kevin Farrell, przekazał mediom smutną informację o śmierci Papieża Franciszka. Jeszcze dzień wcześniej, w Niedzielę Zmartwychwstania, Franciszek udzielił z loggi bazyliki Świętego Piotra wielkanocnego błogosławieństwa *Urbi et Orbi*. Ale już wtedy przemawiał z ogromnym trudem i był wyraźnie osłabiony. Było to jego ostatnie publiczne wystąpienie.

Papież ludzi prostych i reformator Kościoła

Kardynał Jorge Mario Bergoglio został wybrany na Stolicę Piotrową 13 marca 2013 roku. Był pierwszym papieżem pochodzącym z Ameryki Łacińskiej, pierwszym jezuitą na tronie Piotrowym i pierwszym papieżem, który przyjął imię św. Franciszka z Asyżu. Wybór imienia oraz rezygnacja z papieskiego stroju chórowego (karmazynowego mucetu, rakiety i papieskiej stuły) stały się pierwszymi, czytelnymi znakami nowego podejścia Franciszka do najwyższego urzędu w Kościele oraz pragnienia przeprowadzenia reform. Papież stał się – na wzór św. Franciszka – głosem tych, których świat marginalizuje, ludzi biednych, chorych, niezaradnych, więźniów, uchodźców... Nie bał się mówić o współczesnych problemach społecznych, wyzwaniach cywilizacyjnych, zmianach klimatu, wojnach, konsumpcji urastającej do rangi religii. Zainicjował proces synodalny, zachęcając Kościół do wnikliwszego słuchania i rozeznawania. Był otwarty na dialog międzyreligijny. Kluczowe wektory religijne i teologiczne swojego nauczania zawarł w encyklikach: *Evangelii Gaudium*, *Laudato si'* i *Fratelli tutti*. Pierwsza z nich poświęcona została ewangelizacji i radości płynącej z wiary; druga – tematowi ekologii i ochrony środowiska; trzecia skupiła się na problematyce społecznej.

Fot. 1. Obrzęd zamknięcia trumny z ciałem Papieża Franciszka

Źródło: Vatican News.

Fot. 2. Papież Franciszek na placu św. Piotra w Rzymie, 15 maja 2013 roku

Źródło: Vatican News.

Dobrej Paschy!

Do ostatnich dni Franciszek głosił orędzie pokoju i miłosierdzia. Zachęcał wszystkich do bycia „pielgrzymami nadziei” oraz świadkami zwycięstwa Miłości i Życia. W tegorocznej homilii wielkanocnej, odczytanej z pomocą współpracowników, podkreślił, że zmartwychwstanie Chrystusa stanowi fundament chrześcijańskiego życia i prowadzi do pełni szczęścia i pokoju. Przed błogosławieństwem *Urbi et Orbi* przekazał radosne życzenia wielkanocne: *Buona Pasqua*. Życzenia te stały się dla niego osobiście szczególnym dotknięciem tajemnicy Paschy, tj. przejścia. Papież przeszedł do Domu Ojca następnego dnia rano, w poniedziałek wielkanocny. Jego doczesne szczątki spoczęły – zgodnie z życzeniem – w prostym grobowcu w rzymskiej bazylice Santa Maria Maggiore, nieopodal obrazu Matki Bożej *Salus Populi Romani*, przed którym wielokrotnie się modlił.

Requiescat in pace!

* * *

Leon XIV – radość i nadzieja dla Kościoła i świata

Po 16 dniach *sede vacante*, 8 maja 2025 roku, nad Kaplicą Sykstyńską uniósł się biały dym zwiastujący wybór następcy św. Piotra. Niecałą godzinę później zgromadzone na placu św. Piotra rzesze wiernych usłyszały oczekiwany komunikat: *Annuntio vobis gaudium magnum: Habemus Papam!* Nowym papieżem został kardynał Robert Francis Prevost, dotychczasowy prefekt Dykasterii ds. Biskupów, który przyjął imię – Leon XIV. W pierwszych słowach po wyborze Papież zwrócił się do wiernych z wielkanocnym orędziem pokoju: „Niech pokój będzie z wami wszystkimi, najdrożsi bracia i siostry. Takie było pierwsze pozdrowienie Chrystusa zmartwychwstałego, Dobrego Pasterza, który oddał życie za Bożą owczarnię. Ja także chciałbym, by to pozdrowienie pokoju dotarło do naszych serc, dotarło do waszych rodzin, do wszystkich ludzi, gdziekolwiek się znajdują, do wszystkich ludów, do całej ziemi. Pokój wam!”¹.

Nowy papież, urodzony 14 września 1955 w Chicago (USA), ma bogaty życiorys: jako augustiański zakonnik przez wiele lat piastował urząd przełożonego generalnego; przez ponad 15 lat pracował jako misjonarz w Peru, gdzie był m.in. biskupem diecezji Chiclayo; przez kilka lat studiował w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat z prawa kanonicznego. W ostatnich latach kierował ważną watykańską Dykasterią ds. Biskupów; kardynałem został kreowany przez Franciszka w 2023 roku.

Syn św. Augustyna

Papieżowi bliska jest postać św. Augustyna: „Jestem synem św. Augustyna, agustianinem, który powiedział: z wami jestem chrześcijaninem, a dla was biskupem. W tym sensie wszyscy możemy iść razem do tej ojczyzny, którą Bóg nam przygotował”². W homilii inaugurującej pontyfikat przywołał słynne adagium Hipponity: „Stworzyłeś nas bowiem jako skierowanych ku Tobie i niespokojne jest serce moje dopóki nie spocznie w Tobie”³. W swoim herbie zaś zawarł inne słowa św. Augustyna, pochodzące z Komentarza do Psalmu 127: *In illo uno unum* („W Nim stanowimy jedno”). W błękitnym polu herbu papieskiego widnieje srebrna lilia – „kwiat kwiatów” (łac. *flos florum*) – znak Dziewicy Maryi. Na białym polu – przebite strzałą,

¹ *Pierwsze słowa Leona XIV*, Vatican News 8.05.2025, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2025-05/pierwsze-slowa-leona-xiv.html> (dostęp 15.05.2025).

² *Pierwsze słowa Leona XIV*, Vatican News 8.05.2025, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2025-05/pierwsze-slowa-leona-xiv.html> (dostęp 15.05.2025).

³ *Confessiones*, I, 1.1: *Fecisti nos ad te, [Domine] et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*. Cit. per: Święty Augustyn, tłum. Z. Kubiak, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1987, s. 7.

Fot. 3. Pierwsze błogosławieństwo Leona XIV

Źródło: Vatican News.

Fot. 4. Spotkanie z Leona XIV z kardynałami uczestniczącymi w konklawe, 10 maja 2025 roku

Źródło: Vatican News.

gorejące serce na księdze – symbol zakonu augustiańskiego, ewokujący słynne słowa św. Augustyna: „Swoim słowem ugodziłeś moje serce i pokochałem Cię”⁴.

Miłość i jedność

Jako podstawowe cele swojej posługi nowy Papież wskazał dwa wymiary misji, powierzonej Piotrowi przez Jezusa: „Z bojaźnią i drżeniem przychodzę do Was jako brat, który pragnie stać się sługą waszej wiary i waszej radości, podążając z wami drogą miłości Boga, który pragnie, abyśmy wszyscy byli zjednoczeni w jedną rodzinę. Miłość i jedność – oto są dwa wymiary misji, powierzonej Piotrowi przez Jezusa”⁵. W trudnych czasach podziałów w Kościele i niepokoju na świecie szczególnego

⁴ *Confessiones*, X, 6.8: *Percussisti cor meum verbo tuo, et amavi te*. Ibidem, s. 223.

⁵ *Leon XIV wzywa do wspólnej drogi: Razem budujemy świat pokoju*, Vatican News 18.05.2025, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2025-05/leon-xiv-wzywa-do-wspolnej-drogi-razem-budujemy-swiat-pokoju.html> (dostęp 25.05.2025).

Fot. 5. Herb Leona XIV

Źródło: Vatican News.

Fot. 6. Msza św. inaugurująca pontyfikat Leona XIV, 18 maja 2025 roku

Źródło: Vatican News.

znaczenia nabiera rola papieża jako „najwyższego budowniczego mostów” (*Pontifex Maximus*). Leon XIV – jako „budowniczy mostów” – chce prowadzić Chrystusową owczarnię jako wspólnotę służby i miłości braterskiej, słuchać potrzeb Kościołów partykularnych, umacniać głos świeckich w Kościele przy jednoczesnym poszanowaniu tradycji, jedności wiary i integralności struktur Kościoła. Papież odżegnuje się od oznak triumfalizmu i chęci dominacji, wskazuje, że „Piotr ma paść owczarnię nie ulegając nigdy pokusie, by stać się samotnym wodzem lub przywódcą wynoszącym się ponad innych, który czyni się panem powierzonych sobie osób”⁶. Leon XIV

⁶ Leon XIV: Nie ulec pokusie stania się samotnym wodzem, Vatican News 18.05.2025, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2025-05/leon-xiv-nie-ulec-pokusie-stania-sie-samotnym-wodzem.html> (dostęp 25.05.2025).

kieruje swoje wezwanie do wszystkich wiernych: „Światłem i mocą Ducha Świętego, budujemy Kościół oparty na miłości Boga i będący znakiem jedności, Kościół misyjny, który otwiera ramiona na świat, głosi Słowo, pozwala, by go niepokoiła historia, i który staje się zaczynem zgody dla ludzkości. Razem, jako jeden lud, jako *fratelli tutti*, idźmy ku Bogu i miłujmy się wzajemnie”⁷.

Plurimos annos!

* * *

Niniejszy numer kwartalnika naukowego „Kultura Media Teologia” otwierają dwa artykuły – analizy medialne, odnoszące się do ostatnich wydarzeń w Watykanie: odejścia i pogrzebu „Papieża z krańca świata”, jak o sobie mówił Papież Franciszek (Magdalena Hodalska i Łukasz Buksa) oraz pierwszych wypowiedzi nowego Ojca Świętego – Leona XIV (Tomasz Bierzyński). Przedstawiona w pierwszym z artykułów analiza obejmuje publikacje prasowe, które ukazały się w okresie od 21 do 26 kwietnia 2025 roku (tj. od dnia śmierci papieża do jego pogrzebu) w internetowych wydaniach polskich dzienników i tygodników z uwzględnieniem głównych wątków relacji z pogrzebu papieża w telewizyjnych stacjach krajowych i zagranicznych. Z tych relacji wyłania się obraz przywódcy Kościoła cechującego się przede wszystkim niekonwencjonalnym stylem i spontaniczną więzią z ludźmi. Przedmiotem drugiego artykułu jest w szczególności analiza przemówienia inauguracyjnego papieża Leona XIV, wygłoszonego 8 maja 2025 roku, z perspektywy teologii rodziny. Badanie stanowi próbę identyfikacji motywów, metafor i odniesień na temat rodziny w świetle Magisterium Kościoła, zwłaszcza dokumentów i wypowiedzi ostatnich papieży: Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka.

W kluczu medialno-pastoralnym pozostaje artykuł, który stara się znaleźć odpowiedź na pytanie: jak nowe technologie wpływają na komunikację religijną i formację wiary. Analizowane są mechanizmy personalizacji treści i profilowania użytkowników w mediach społecznościowych oraz możliwość ich zastosowania w ewangelizacji. Tekst wskazuje na rolę teologii stosowanej jako dyscypliny, która łączy właściwą sobie refleksję teoretyczną i praktyczną w celu przygotowania Kościoła do funkcjonowania w realiach cyfrowych oraz ewangelizacji w świecie wirtualnym (Hubert Siepert).

W przestrzeni kulturowo-medialnej na uwagę zasługuje artykuł poświęcony twórczości Andrzeja Fidyka. Jego filmowe dokumenty często skupiają się na problemach społeczności żyjących w różnych regionach świata, w tym związanych

⁷ Leon XIV wzywa do wspólnej drogi: Razem budujemy świat pokoju, Vatican News 18.05.2025, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2025-05/leon-xiv-wzywa-do-wspolnej-drogi-razem-budujemy-swiat-pokoju.html> (dostęp 25.05.2025).

z funkcjonowaniem państw jako struktur determinujących funkcje społeczności i jednostek. Fidyk przedstawia kulturowo istotne i wizualnie uderzające obrazy – toposy, które pozwalają wytworzyć poczucie więzi z widzem. Reżyser z sukcesem wykorzystuje techniki retoryczne, aby przekonująco przekazać swoje argumenty oraz sprowokować do myślenia i dyskusji (Bogumiła Fiołek-Lubczyńska).

Pod kątem obecności znaków sztuki radiowej prezentujemy analizę słuchowiska Janusza Domagalika *Andante con speranza* (1985). Tego rodzaju gatunki radiowe mają duży potencjał audialny i awizualny, który sprzyja skupianiu się na efektywnym działaniu kodu audytywnego kształtującego wyobraźnię odbiorcy. W słuchowisku głos ludzki staje się najważniejszym narzędziem komunikacji, a dominująca sfera foniczna pozwala odsłaniać bogactwo radiowego tworzywa, które kształtuje dramaturgię słuchowiska (Marta Bolińska).

W artykule poświęconym twórczości polskiego pisarza i publicysty, autora fantastyki – Jacka Dukaja, odnajdziemy zarys aktualnego modelu egzystowania człowieka w cyberprzestrzeni wraz z konsekwencjami z tego wynikającymi, a także prognozy dotyczące m.in. rozwoju sztucznej inteligencji i dyktowanymi przez nią zmianami kulturowych. Zdaniem pisarza ludzkość stopniowo będzie stawać się nowym gatunkiem „przeżywaczy” – porzucających pismo na rzecz mediów bardziej dostosowanych do naturalnych zmysłów (Łukasz Kucharczyk).

W przestrzeni społeczno-kulturowej ciągle nie schodzi z pola widzenia zagadnienie relacji polsko-romskich. Asumpt do kolejnej odsłony tego tematu daje serial *Infamia* (Netflix, 2023). Prezentowane w oparciu o ten serial badania obrazu polskiego i romskiego społeczeństwa pokazują uporczywą obecność w przestrzeni społecznej, medialnej i kulturowej utartych stereotypów, uproszczeń i uprzedzeń dotyczących tych relacji (Dominika Agata Myślak).

Poczucie wstydu to jedno z podstawowych i najbardziej złożonych ludzkich uczuć, które pełni ważną funkcję psychiczną i społeczną. Badania – przeprowadzone m.in. na podstawie studium przypadku – wskazują na ambiwalentne i manipulatywne działania mediów w podejściu do wstydu jako katalizatora określonych zachowań społecznych i kulturowych (Irena Kamińska-Radomska).

Komunikacja wartości może być związana z delikatnym tematem zdrowia psychicznego. Pod kątem depresji poporodowej, rzadko podejmowanego w kampaniach reklamowych tematu, prezentujemy badania, które koncentrują się na analizie sposobu, w jaki kampania reklamowa *Under Pressure* marki Dove przekazuje wartości, buduje wizerunek marki oraz angażuje społeczeństwo w dialog na temat problemów zdrowia psychicznego (Kinga Rabenda).

Z perspektywy instytucjonalizacji i charakterystyki judo zostały przedstawione badania nad treściami publikowanymi w periodyku „Judo Kodokan Review”. Czasopismo to, wydawane w latach 1950-1969 przez Międzynarodową Federację Judo, dobrze przysłużyło się w rozpowszechnianiu specjalistycznej wiedzy na temat judo

oraz promocji tego sportu na arenie międzynarodowej (Przemysław Pawelec, Jong-Hoon Yu, Lothar Sieber).

Z pola politycznego i medialnego widzenia nie schodzi postać prezydenta Ukrainy, Wołodymyra Zełenskiego, przywódcy kraju stawiającego opór rosyjskiej pełnoskalowej agresji wojennej. Analiza wizerunku Zełenskiego w polskich tygodnikach opinii wskazuje, że prezydent Ukrainy jest w nich przedstawiany z zachowaniem podstawowych zasad obiektywizmu i neutralności; jednocześnie ów wizerunek jest silniej wykorzystywany przez publicystów prawicowych w relacji do krajowego dyskursu medialnego i politycznego (Renata Rozbicka).

Życzę PT Czytelnikom interesującej i pozytywnej lektury!

ks. Norbert Mojżyn